

АМЕРИКАНСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ БЕЗПЕКИ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ: НОВИЙ ЕТАП ЗМІЦНЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО АЛЬЯНСУ*

«Особливим відносинам» з Ізраїлем, в основі яких лежить зобов'язання Сполучених Штатів захищати право Ізраїлю на існування, були прихильні практично всі американські лідери др. пол. XX століття. Однак, початок XXI століття відзначився істотно новим рівнем стратегічного партнерства між державами, що вніс певні корективи у саме поняття «особливих відносин».

Терористичні акти 11 вересня 2001 р. у Нью-Йорку докорінно трансформували підхід США до близькосхідних проблем, переключивши увагу Вашингтона до проблеми міжнародного тероризму, у якій Ізраїль відіграє роль найбільш надійного і досвідченого союзника. Внаслідок цього, стратегічні інтереси Ізраїлю і США досягли настільки високого ступеня перетинання, якого вони не сягали жодного разу з моменту завершення «холодної війни».

Зміни в підходах Сполучених Штатів торкнулись, перш за все, проблеми арабсько-ізраїльського мирного врегулювання, де проізраїльська тенденція американської політики стала найбільш відчутною. Слід зазначити, що всі американські президенти, починаючи з Трумена і до Клінтона включно, як республіканці, так і демократи, послідовно дотримувалися у своїй близькосхідній політиці тих самих принципів: залишаючись вірним союзником Ізраїлю, США ніколи не визнавали ізраїльського суверенітету над Єрусалимом та завжди підтримували резолюції ООН, що підтверджували права палестинських біженців. Американська політика будувалася виходячи з принципу «мир в обмін на території» і засуджувала «непропорційне застосування сили» у боротьбі проти палестинського тероризму.

* Захарченко А.М. Американсько-ізраїльські відносини в контексті сучасних проблем безпеки на Близькому Сході: новий етап зміцнення стратегічного альянсу / «9-ті сходознавчі читання ім. А. Кримського». Тези міжнародної наукової конференції. — К., 2005. — С. 155—157.

Однак, адміністрація Дж. Буша-молодшого багато в чому відійшла від цього традиційного комплексу принципів. Вона послідовно накладала вето на «незбалансовані» резолюції СБ ООН, у яких засуджувалися дії Ізраїлю і не звучав осуд терористичних актів і організацій, що їх здійснювали. Сполучені Штати практично беззаперечно підтримали висунутий прем'єр-міністром Ізраїлю А. Шароном план «однобічного розмежування» з палестинцями, відповідно до якого поселення на Західному березі р. Йордан можуть залишитися постійною частиною Ізраїлю, назвавши його «сміливим історичним кроком». 14 квітня 2004 р. Дж. Буш виступив з промовою, в якій зазначив, що було б нереалістично очікувати, що в рамках остаточної мирної угоди Ізраїль розформує усі великі єврейські поселення на Західному березі чи повернеться до кордонів, що він займав до 1967 року. Справедливе і реалістичне рішення проблеми палестинських біженців, на думку Дж. Буша, має бути знайдене через створення палестинської держави і розміщення біженців там, а не в Ізраїлі.

Адміністрація Дж. Буша оголосила війну одному з найбільш ворожих Ізраїлю режимів — режиму С. Хусейна, ліквідувавши іракську загрозу безпеки Ізраїлю. Дж. Буш виступає автором ідеї Великого Близького Сходу, в якій встановлення демократії в регіоні проголошується одним із пріоритетів зовнішньої політики США на довгострокову перспективу, а від палестинського керівництва вимагається терміново почати реальні заходи по зміцненню демократичних інститутів. Сьогодні, Сполучені Штати разом з Ізраїлем також виступають проти розвитку ядерної програми Ірану, вбачаючи в ній основу загрозу безпеки єврейської держави.

Безумовно, було б перебільшенням говорити про те, що американські інтереси на Близькому Сході в цілому, і у врегулюванні близькосхідного конфлікту зокрема, повністю збігаються з ізраїльськими. Тим не менш, зміни зовнішньополітичних пріоритетів Сполучених Штатів після подій 11 вересня 2001 р. відкрили нові можливості для подальшого поглиблення та зміцнення американсько-ізраїльського співробітництва, в якому Ізраїль стає вже не просто дружньою демократичною державою в стратегічно важливому та нестабільному регіоні Близького Сходу, але й стратегічним союзником в справі боротьби з глобальними загрозами міжнародній безпеці.